



**VILNIAUS UNIVERSITETO**  
VERSLO MOKYKLA

**BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO**  
**RENGIMO, GYNIMO IR VERTINIMO METODINIAI**  
**NURODYMAI**

*Vilniaus universiteto Verslo mokyklos pirmosios studijų pakopos studentams*

Vilnius, 2023

*Rengėjas: dr. Danguolė Oželienė*

*Kalbos redaktorės: Agnė Lisauskaitė, Danutė Rasimavičienė*

*Recenzentas: prof. dr. Mindaugas Laužikas*

Vilniaus universiteto Verslo mokykla

Pritarta metodinių nurodymų naudojimui Vilniaus universiteto Verslo mokyklos tarybos 2023 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. (1.2 E) 280000-TPN-7

## TURINYS

<b>ĮVADAS .....</b>	<b>4</b>
<b>1. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO BENDRIEJI REIKALAVIMAI .....</b>	<b>5</b>
1.1 Bakalauro baigiamojo darbo tikslas .....	5
1.2 Bakalauro baigiamojo darbo apimtis .....	5
1.3 Konsultavimasis su darbo vadovu .....	6
<b>2. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMAS .....</b>	<b>7</b>
2.1 Bakalauro baigiamojo darbo temos pasirinkimas .....	7
2.2 Bakalauro baigiamojo darbo struktūra .....	7
2.3 Verslo atvejo tiriamojo darbo temos pasirinkimas .....	11
2.4 Verslo atvejo tiriamojo darbo struktūra .....	11
<b>3. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO ĮFORMINIMAS.....</b>	<b>17</b>
<b>4. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO GYNIMAS IR VERTINIMAS .....</b>	<b>21</b>
<b>LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS .....</b>	<b>23</b>
<b>PRIEDAI.....</b>	<b>24</b>

## IVADAS

Vilniaus universiteto Verslo mokyklos (toliau – VU VM) studentai, įvykdę studijų programos reikalavimus, rengia bakalauro baigiamąjį darbą bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti.

Bakalauro baigiamojo darbo rengimo, gynimo ir vertinimo metodiniai nurodymai nustato VU VM pirmosios pakopos studentų baigiamųjų darbų rengimo, įforminimo, gynimo ir vertinimo tvarką.

**Bakalauro baigiamasis darbas** – tai pirmosios pakopos studento ar kelių studentų parengtas originalus, tiriamojo pobūdžio rašto darbas, kuriuo parodomas studijų metu įgytos verslo ir vadybos žinios bei gebėjimai tirti, analizuoti ir spręsti verslo problemas, vertinti verslo procesus.

Įvertinus geriausių pasaulio verslo mokyklų (ESADE, ESCP, Barselonos verslo mokyklos, CUHK verslo mokyklos Honkonge) patirtį ir, atsižvelgiant į VU VM viziją, misiją ir vertybes, studentams taip pat sudaroma galimybė rengti naujo tipo baigiamąjį darbą, atliekant verslo atvejo tyrimą.

**Verslo atvejo tiriamasis darbas (toliau - VATD)** yra baigiamasis darbas, apimantis verslo idėją, idėjos realizavimą, verslo planavimą ir organizavimą. Verslo atvejo tiriamajame darbe yra analizuojama egzistuojanti arba naujai steigiama verslo organizacija.

Studentai baigiamąjį bakalauro darbą (toliau – BBD) rengia sąžiningai ir savarankiškai, konsultuodamiesi su darbo vadovu, laikydamiesi Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo, Vilniaus universiteto akademinės etikos kodekso, Vilniaus universiteto studijuojančių rašto darbų rengimo, gynimo ir kaupimo nuostatų VU VM dirbtinio intelekto naudojimo akademinuose darbuose nurodymų, atitinkamoje studijų programoje numatytų reikalavimų, šių metodinių nurodymų bei kitų teisės aktų.

Studentai parengę ir apgynę baigiamąjį darbą demonstruoja, kad studijų programoje numatyti rezultatai yra pasiekti ir jiems suteikiamas atitinkamos studijų krypties bakalauro kvalifikacinis laipsnis.

Šie metodiniai nurodymai parengti remiantis ankstesniu metodinių nurodymų leidiniu – Kasnauskienė, G., Paulienė R. (2017). *Bakalauro baigiamojo darbo ir verslo tiriamojo darbo rašymo metodiniai nurodymai*.

# **1. BAKALAURO BAIGIAMŲJŲ IR VERSLO ATVEJO TIRIAMŲJŲ DARBŲ BENDRIEJI REIKALAVIMAI**

## **1.1 Bakalauro baigiamojo darbo tikslas**

BBD yra akademinis rašto darbas, kurį studentai rengia analizuodami mokslinės literatūros ir kitus informacijos šaltinius, siekdami pateikti nagrinėjamos problemos sprendimus. BBD tikslas – identifikavus aktualią studijų krypties teorijai ir praktikai problemą, atlikus išsamią mokslinės literatūros ir šaltinių analizę bei empirinius tyrimus pasiūlyti pagrįstus ir racionalius problemos sprendimo būdus.

Metodiniuose nurodymuose pateikiami privalomi formalūs reikalavimai baigiamojo darbo turiniui, struktūrai, apimčiai, įforminimui, literatūros sąrašo sudarymui bei darbo gynimui.

Baigiamajame darbe turi būti aprašomi ir diskutuojami tik su nagrinėjama problema susiję klausimai. Neleistinas studento (-ų) nesąžiningumas, plagiatas, sąmoningas faktinės medžiagos iškraipymas.

## **1.2 Bakalauro baigiamojo darbo apimtis**

BBD ir VATD rengia ir gina vienas, du arba trys studentai. Verslo kūrimas, vystymas ir problemų sprendimas yra komandinis darbas, todėl rekomenduojama BBD rašyti dviems arba trimis studentams. Studentai savarankiškai pasirenka darbo bendraautorius, pasidalija darbą tarpusavyje ir patys nusprendžia, kuris komandos narys rengs atitinkamą darbo dalį. Visi autoriai turi gerai išmanyti visą darbo turinį, dalyvauti gynime, gynimo metu atsakyti į klausimus, susijusius su bet kuria darbo dalimi. Studentus, rengiančius baigiamąjį darbą, reguliariai konsultuoja darbo vadovas.

Orientacinė BBD apimtis, neįskaitant santraukos, lentelių, paveikslų, santrumpų, literatūros ir šaltinių sąrašo bei priedų, kai rašo:

- vienas studentas 40–45 puslapių,
- du studentai 46–50 puslapių,
- trys studentai 51–60 puslapių.

Priklausomai nuo BBD tikslo, uždavinių, tyrimo objekto ir suformuluotos problemos (ypač rengiant VATD) apimtis gali būti didesnė, tačiau neturi viršyti 70 puslapių. Dėl darbo apimties konkrečiu atveju studentas (-ai) konsultuojasi su darbo vadovu.

### 1.3 Konsultavimasis su darbo vadovu

Studentai BBD rašo savarankiškai, laikydamiesi šių metodinių nurodymų ir vadovaujami patyrusio, gerai tiriamąją sritį išmanančio vadovo. Darbui gali vadovauti tik VU VM dirbantis dėstytojas, išskyrus tuos atvejus, kai studentas (-ai) studijuoja, siekdamas (-i) dvigubo diplomo (kiekvienam konkrečiam atvejui reikia kreiptis į Studijų tarnybą). Studentai baigiamojo darbo vadovą renkasi pagal nagrinėjamą temą ir dėstytojo dalykinę kompetenciją. Vadovo pareiga – konsultuoti studentą (-us) viso darbo rašymo metu: renkantis temą ir sudarant darbo rengimo planą, ieškant mokslinės literatūros, parenkant tinkamus empirinio tyrimo metodus, aptariant baigiamojo darbo struktūrą ir dėstytojo nuoseklumą. Vadovas konsultuoja studentą (-us) pagal iš anksto suderintą konsultacijų tvarkaraštį. Konsultacijas inicijuoja studentas (-ai). Vadovas konsultuoja metodiniais ir dalykiniais klausimais, kritiškai vertina parengtas baigiamojo darbo dalis, teikia patarimus, kaip tobulinti darbo turinį. Vadovas nėra atsakingas už darbo turinį, empirinio tyrimo duomenų teisingumą, neteikia parengtų sprendimų, neprivalo taisyti gramatikos ir korektūros klaidų. Tačiau vadovas privalo įspėti studentą (-us) apie netinkamą baigiamojo darbo kokybę ir metodinių reikalavimų neatitikimą. Studentas (-ai) atsako už tai, kad:

- nurodytu laiku pasirinktą darbo temą, vadovą;
- parengtas darbas atitiktų keliamus formaliuosius reikalavimus;
- darbas būtų laiku pateiktas Vilniaus universiteto informacinėje sistemoje (toliau – VU IS);
- darbas būtų apgintas.

Studentas (-ai) yra atsakingas (-i) už:

- darbo turinį;
- pateiktų tyrimo duomenų ir faktų teisingumą;
- išvadų ir siūlomų sprendimų pagrįstumą.

Galutinis darbo vertinimas atspindi studento, o ne darbo vadovo kompetenciją.

Vadovas, gavęs galutinę baigiamojo darbo redakciją, turi įvertinti studento (-ų) darbą ir parengti atsiliepimą. Su šiuo vertinimu studentas (-ai) supažindinamas (-i) darbo gynimo metu. Susipažinęs su baigiamojo darbo savarankiškumo kompiuterinės patikros ataskaita, baigiamojo darbo vadovas leidžia ginti BBD, leidimą patvirtindamas VU IS.

## **2. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO IR VERSLO ATVEJO TIRIAMOJO DARBO RENGIMAS**

### **2.1 Bakalauro baigiamojo darbo temos pasirinkimas**

Studentai baigiamojo darbo temas renkasi iš VU VM dėstytojų ar organizacijų siūlomų temų sąrašo, kurį tvirtina atitinkamos studijų programos komitetas. Studentai taip pat gali siūlyti aiškias, informatyvias BBD temų formuluotes, atitinkančias studijuojamos programos turinį ir tikslus, ne vėliau nei iki gegužės 15 d. Temos formuluotę būtina suderinti su darbo vadovu. Suformulavęs (-ę) temą ir suderinęs (-ę) ją su darbo vadovu, studentas (-ai) VU IS teikia laisvos formos prašymą, nurodydamas (-i) temą lietuvių ir anglų kalbomis bei darbo vadovą. Studentas (-ai) prašyme papildomai turi nurodyti temos problemą, tyrimo objektą, tikslą, uždavinius ir įvardinti tyrimo metodus.

Rekomenduojama baigiamojo darbo temą rinktis įdomią studentui, aktualią organizacijai, svarbią studijų krypties teorijai ir praktikai. Būtina įvertinti ir galimybes atlikti empirinį tyrimą, gauti reikiamus duomenis. Baigiamojo darbo tema turi atitikti studijuojamąją programą ir studijų programos numatytus rezultatus.

Studentai vadovo sutikimu gali tęsti kursinį darbą kaip bakalauro baigiamąjį darbą, jei tai yra tęstinis tyrimas. Tokiu atveju studentas rengdamas baigiamąjį darbą, darbo įvade pamini, kad darbe bus naudojama jo (-ų) rengto kursinio darbo medžiaga. Tęsiant kursinį darbą kaip bakalauro baigiamąjį darbą būtina išvengti saviplagiato t.y. kopijavimo būdu perkelti teorinę medžiagą, siūlytina, kad visos dalys turi būti papildytos naujais šaltiniais ir gilesne analize. Kursinio darbo tyrimo rezultatai gali būti paminėti baigiamajame darbe, tačiau jų kopijuoti nereikėtų.

Suformulavęs (-ę) ir suderinęs (-ę) darbo temą su vadovu studentas (-ai) VU IS pateikia laisvos formos prašymą, kuriame nurodo savo temą lietuvių ir anglų kalbomis bei darbo vadovą.

### **2.2 Bakalauro baigiamojo darbo struktūra**

BBD sudaro antraštinis lapas, santrauka lietuvių kalba, santrauka anglų kalba, turinys, lentelių sąrašas, paveikslų sąrašas, santrumpų sąrašas, įvadas, teorinis darbo skyrius, metodinis darbo skyrius, tiriamasis (analitinis) darbo skyrius, išvados ir rekomendacijos, literatūros ir šaltinių sąrašas bei priedai. Darbo apimtis procentais:

- Įvado apimtis – 5 % darbo apimties.
- Teorinė dalis iki 35% darbo apimties.
- Metodinio darbo skyriaus apimtis –10 % darbo apimties.

- Tiriamojo (analitinio) skyriaus apimtis – iki 45 % darbo apimties.
- Išvados ir rekomendacijos 5 % darbo apimties.

**Antraštinis lapas.** Jame nurodomi VU VM, autoriaus, darbo vadovo ir BBD rekvizitai. Antraštinio lapo pavyzdys pateiktas 1 priede.

**Santrauka lietuvių kalba.** Santraukoje, beasmene forma trumpai apibūdinama darbo problema, tikslas, uždaviniai, darbe taikyti tyrimo metodai, atlikti tyrimai ir jų rezultatai, išvados ir rekomendacijos, pateikiama informacija apie tyrimo rezultatų publikavimą ar pritaikymą publikuoti.

Darbe, parašytame lietuvių kalba, santrauka pateikiama atskirame lape po antraštinio lapo. Jos apimtis – 150–200 žodžių. Santraukos pavyzdys pateiktas 2 priede.

**Santrauka anglų kalba.** Santraukoje nurodoma darbo problema, tikslas, uždaviniai, darbe taikyti tyrimo metodai, atliktų tyrimų rezultatai, išvados ir rekomendacijos anglų kalba.

Studentas atsako, kad santrauka būtų parengta taisyklinga, akademinė anglų kalba. Santrauka anglų kalba pateikiama atskirame lape po santraukos lietuvių kalba. Jos apimtis – 150–200 žodžių (neįskaitant artikelių *a, the*, taip pat *in, to* ir tt.). Darbe, parašytame anglų kalba, po santraukos anglų kalba pateikiama santrauka lietuvių kalba.

**Turinys.** Turinyje įvardijami darbo skyriai, poskyriai ir skyreliai, numeruojami arabiškais skaitmenimis, nurodant turinio struktūrinių dalių puslapių numerius. Įvadas, santraukos, lentelių, paveikslų, santrumpų sąrašai, išvados ir rekomendacijos, literatūros ir šaltinių sąrašas bei priedai nenumeruojami. Turinio struktūrinių dalių pavadinimai turi būti trumpi, aiškūs, atitikti darbo turinį, tačiau negali dubliuoti baigiamojo darbo temos pavadinimo. Turinio pavyzdys pateiktas 3 priede.

**Santrumpų sąrašas.** Tai abėcėlės tvarka išdėstytų santrumpų sąrašas, kurio reikia, kai darbe vartojami specifiniai terminai ar santrumpos užsienio kalba (dažniausiai anglų kalba), neturintys aiškaus atitikmens lietuvių kalboje. Jei santrumpų vartojama nedaug, pakanka tekste prie konkrečios santrumpos pateikti paaiškinimą skliausteliuose.

Lentelių sąrašas (lentelės numeris ir pavadinimas), paveikslų sąrašas (paveikslo numeris ir pavadinimas) ir santrumpų sąrašas pateikiami po darbo turinio, tačiau į turinį kaip atskiros struktūrinės dalys neįtraukiami.

Studentui (-ams) pageidaujant padėkoti už vertingus patarimus BBD parengti, tarp santraukos ir turinio gali būti įterpiama „Padėka“.

**Įvadas.** Įvadas atskleidžia baigiamojo darbo esmę. Įvade pagrindžiamas nagrinėjamos temos mokslinis aktualumas, naujumas, formuluojama darbo problema, objektas, tikslas, uždaviniai, pasirinkti tyrimo metodai, darbo struktūra, trumpai įvardijami sunkumai ir tyrimo ribotumai, su kuriais studentas (-ai) susidūrė rašydamas (-i) darbą.

Aptardamas (-i) darbo aktualumą, darbo autorius (-iai) argumentuotai paaiškina nagrinėjamos temos svarbą, aptaria tyrimo naujumą. Aktualumas turi lemti darbo problemą –



teiginį ar klausimą, į kurį ieškoma atsakymo baigiamuoju darbu. Įvade įvardijamas konkretus darbo objektas, suformuluojamas darbo tikslas (glaustai, vienu sakiniu ir atitinkantis temos pavadinimą). Kad tikslas būtų pasiektas, iškeliami 3–5 uždaviniai. Išvardijami metodai, taikyti atliekant tyrimą (mokslinės literatūros analizė, apibendrinimas, stebėjimas, apklausa, dokumentų analizė, ekspertų vertinimai ir kt.). Įvado pabaigoje nurodoma darbo struktūra.

Įvado apimtis - 1–2 puslapiai.

**Teorinis darbo skyrius.** Šiame skyriuje nagrinėjami ne senesni nei 5 metų akademiniai šaltiniai (moksliniai straipsniai, monografijos, vadovėliai, mokomosios knygos). Šaltiniai gali būti senesni tuo atveju, kai studentas (-ai) nagrinėja pripažintų, pasaulyje žinomų mokslininkų fundamentalius darbus, svarbius nagrinėjamai problemai spręsti. Tačiau jų literatūros sąrašė turėtų būti ne daugiau negu 25 proc. Rengdamas (-i) bakalauro darbą studentas (-ai) turi išnagrinėti mažiausiai 40 įvairių šaltinių (mokslinių straipsnių, statistinių duomenų, įmonės duomenų ar ataskaitų, tyrimų ataskaitų, teisės aktų, standartų ir kt.) susijusių su baigiamojo darbo tema ir problema. Šioje darbo dalyje cituojant, perfrazuojant analizuojamos vartojamų sąvokų apibrėžtys, įvairūs požiūriai, teorijos, modeliai, inovatyvūs sprendimo būdai. Analizuojant literatūros šaltinius reikalinga palyginti įvairių mokslininkų išvalgas, jų skirtingas tyrimų metodologijas, atliktų tyrimų rezultatus, išryškinti privalumus ir trūkumus. Nagrinėjamą medžiagą būtina apibendrinti, kritiškai įvertinti, pateikti asmeninę nuomonę.

Cituojant, perfrazuojant kitų autorių mintis būtina laikytis APA bibliografinio aprašo taisyklių (<https://apastyle.apa.org/learn/quick-guide-on-references>).

Rekomenduojama literatūros šaltinių paieškai naudoti VU prenumeruojamas duomenų bazes (*Emerald Management eJournals Collection*, *Business Source Complete (EBSCO)*, *Regional Business News (EBSCO)*, *Wiley Online Library*, *Science Direct: Freedom Collection*, *Taylor&Francis*, *Passport (Euromonitor International)*, *SAGE Journals Online*, *Springer LINK*, *JSTOR* ir kt.) ir kt.)

Šio skyriaus pabaigoje studentas gali pateikti trumpą vizualų apibendrinimą, parengdamas teorinį nagrinėjamos problemos sprendimo modelį ar paveikslą.

**Metodinis darbo skyrius.** Šioje dalyje aprašomi ir akademinė literatūra pagrindžiami empirinio tyrimo metodai, kurie taikomi atliekant tyrimą. Formuluojamas tyrimo tikslas, uždaviniai, sudaroma tyrimo metodika, formuluojamos hipotezės (jei reikia), įvardijami tiriami kintamieji, pateikiamos ryšių tarp kintamųjų skaičiavimo formulės, pagrindžiamas tyrimo patikimumas. Jei planuojama atlikti kiekybinį tyrimą, būtina pagrįsti pasirinktos imties dydį, apibūdinti respondentų atranką, aprašyti tyrimo instrumento (pavyzdžiui, anketos) sudarymo principus, duomenų apdorojimo metodus (aprašomoji statistika, koreliacija, regresija). Respondentų apklausos anketą būtina pridėti kaip baigiamojo darbo priedą. Kokybinio tyrimo atveju pagrindžiamas tyrimo (interviu, sutelktųjų grupių, stebėjimo, atvejo analizės, antrinių šaltinių analizės ir tt.) ir rezultatų apdorojimo (turinio analizės, fenomenų aprašymo ir t. t.)

metodų pasirinkimas. Kiekybinio ir kokybinio tyrimo metodų palyginimas pateiktas 5 priede. Baigiamajame darbe gali būti taikomas trianguliacijos metodas – sprendžiant problemą integruojami kokybinis ir kiekybinis metodai vienu metu. Metodų integracija leidžia giliau ir visapusiškiau ištirti nagrinėjamą problemą.

Nagrinėjant pasirinktą temą ir sprendžiant iškeltą problemą būtina rinktis tokius tyrimo metodus, kurie ne tik atitiktų temos pavadinimą, bet ir objektyvias studentų galimybes.

**Tiriamasis (analitinis) darbo skyrius.** Šiame skyriuje darbo autorius (-ai) aprašo ir interpretuoja atliktų tyrimų rezultatus, gautus taikant metodinėje darbo dalyje aprašytus metodus, pateikia praktinius iškelto problemos sprendimus, atliktų skaičiavimų rezultatus. Kiekybinių tyrimų duomenis rekomenduojama apdoroti SPSS, MS Excel ar kitomis statistinėmis programomis. Kokybiniai duomenys kategorizuojami, interpretuojami, o garso įrašai transkribuojami. Duomenims apdoroti galima naudoti kompiuterines programas ATLAS.ti, MAXQDA, NVivo ir kt. Tyrimų rezultatai vizualizuojami, pateikiant juos lentelėse, paveiksluose. Paveikslų įvairovė ir jų paskirtis pateikta 4 priede. Šiame skyriuje rekomenduojama nurodyti tik esminius skaičiavimus, o visi tarpiniai skaičiavimai pateikiami darbo prieduose. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais skyriaus pabaigoje siūlomas problemos, iškelto darbo įvade, sprendimas.

BBD sudarantys teorinis, metodinis ir tiriamasis (analitinis) skyriai turi turėti pavadinimus.

**Išvados ir rekomendacijos.** Šiame skyriuje formuluojamos svarbiausios išvados ir rekomendacijos. Išvados turi atitikti darbo įvade iškeltus uždavinius. Išvadų turi būti ne mažiau nei uždavinių. Išvados numeruojamos. Išvadose neleistina pateikti lentelių ir grafikų. Po išvadų pateikiamos teorinės ir praktinės rekomendacijos, kaip spręsti iškeltą problemą. Rekomendacijos turi būti konkrečios, racionalios ir įgyvendinamos. Patartina vengti abstrakčių formuluočių, „gerinti“, „tobulinti“, „stiprinti“, „didinti“ ir pan.

BBD išvadoms ir rekomendacijoms skiriami 1–2 puslapiai.

**Literatūros ir šaltinių sąrašas.** Darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros ir šaltinių sąrašas (žr. 7 priedą), į kurį įtraukiami tik tie šaltiniai, kurie buvo cituoti arba minėti tekste. Labai svarbu, kad sąrašas būtų taisyklingai suredaguotas ir atitiktų APA bibliografinio aprašo taisyklės (<https://apastyle.apa.org/learn/quick-guide-on-references>). Literatūros sąrašė bibliografiniai aprašai pateikiami abėcėlės tvarka, darant 0,8 cm. atvirkštinę įtrauką ir sunumeruoti.

**Priedai.** Prieduose pateikiamos didelės apimties (ilgesnės nei 1 puslapis) lentelės, detalūs skaičiavimai, tyrime naudotos anketos (klausimynai), transkribuoti tekstai, rezultatų apdorojimo schemas ir t.t. Priedai numeruojami, jie privalo turėti pavadinimą ir būti aptarti tekste. Priedų apimtis neribojama.

Parašius darbą, rekomenduojama patikrinti, ar jame nėra gramatikos, stiliaus klaidų, ar

cituojama etiškai, ar lentelės ir paveikslai pateikiami remiantis metodiniais reikalavimais.

### **2.3 Verslo atvejo tiriamojo darbo temos pasirinkimas**

VATD rekomenduojama rinktis, kai siekiama argumentuotai ir įtikinamai pagrįsti naują verslo idėją ir, remiantis atliktų tyrimų rezultatais, pasiūlyti projektą šiai idėjai įgyvendinti arba kai yra žinoma svarbi veikiančio verslo problema, kurią siekiama spręsti verslo atvejo tyrimu. VATD tikslas – surinkus duomenis ir, atlikus mokslinės bei verslo literatūros analizę, pateikti naujos verslo idėjos įgyvendinimo projektą arba identifikuoti egzistuojančio verslo problemą ir nustatyti galimus problemos sprendimo būdus. Rengiant VATD būtina pagrįsti verslo idėją arba pasiūlyti alternatyvius sprendimus, atsižvelgiant į aplinkoje vykstančius pokyčius; išnagrinėti organizacijos vidinę informaciją, pirminių arba antrinių šaltinių duomenis; remiantis duomenų analize, formuluojant logiškus argumentus bei išvalgas, pagrįsti praktinio pritaikomumo galimybes ir pateikti rekomendacijas verslui.

Rengiant VATD, būtina įrodyti nagrinėjamos verslo idėjos ar naujų sprendimų naudą verslui ir praktinį jos (-ų) pritaikomumą suinteresuotoms grupėms.

Su baigiamojo darbo vadovu aptaręs (-ę) VATD rengimo galimybes, studentas (-ai) suformuluoja temos pavadinimą. Suformulavęs (-ę) temą ir suderinęs (-ę) ją su darbo vadovu, studentas (-ai) VU IS teikia laisvos formos prašymą, nuroydamas (-i) temą lietuvių ir anglų kalbomis bei darbo vadovą. Studentas (-ai) kartu su prašymu pateikia ne daugiau kaip 1 lapo apimties motyvacinį raštą, kuriame laisva forma, tačiau aiškiai ir argumentuotai išdėsto apsisprendimo rengti VATD tikslą ir tokio tyrimo atlikimo galimybes. VATD temos pavadinimą tvirtina Studijų programos komitetas. Posėdžio metu VATD temos pavadinimas gali būti koreguojamas. Studijų programos komitetas, pritariant potencialiam darbo vadovui pateikdamas pagrįstus argumentus, turi teisę studento (-ų) prašymą rašyti VATD atmesti.

### **2.4 Verslo atvejo tiriamojo darbo struktūra**

VATD sudaro antraštinis lapas, santrauka lietuvių kalba, santrauka anglų kalba, turinys, lentelių sąrašas, paveikslų sąrašas, santrumpų sąrašas, įvadas, teorinis darbo skyrius, metodinis darbo skyrius, tiriamasis (analitinis) darbo skyrius, išvados ir rekomendacijos, literatūros ir šaltinių sąrašas bei priedai.

**Antraštinis lapas.** Antraštiniame lape nurodomi aukštosios mokyklos (VU VM), darbo autoriaus ir VATD rekvizitai. Antraštinio lapo pavyzdys pateikiamas 1 priede.

**Santrauka lietuvių kalba.** Santraukoje beasmene forma trumpai aprašoma darbo problema, tikslas, uždaviniai, darbe taikyti tyrimo metodai, atlikti tyrimai ir jų rezultatai, išvados ir rekomendacijos, nurodoma informacija apie tyrimo rezultatų publikavimą ar pritaikymą publikuoti.

Santraukoje pateikiami VU VM, studijų programos, autoriaus ir VATD rekvizitai, darbo vadovo mokslinis vardas ir laipsnio trumpinys, vardas, pavardė, darbo parengimo data ir vieta, darbo apimtis (psl.), lentelių skaičius (vnt.), paveikslų skaičius (vnt.), literatūros ir šaltinių skaičius (vnt.).

Darbe, rašytame lietuvių kalba, santrauka pateikiama po antraštinio lapo. Jos apimtis – 150–200 žodžių. Santraukos pavyzdys nurodytas 2 priede.

**Santrauka anglų kalba.** Santraukoje nurodoma VATD problema, tikslas, uždaviniai, darbe taikyti tyrimo metodai, atliktų tyrimų rezultatai, išvados ir rekomendacijos anglų kalba. Santrauka rengiama taisyklinga, akademinė anglų kalba. Santrauka pateikiama atskirame lape po santraukos lietuvių kalba. Jos apimtis – 150–200 žodžių (neįskaitant artikelių *a, the*, taip pat *in, to* ir tt.). Darbe, rašytame anglų kalba, po santraukos anglų kalba pateikiama santrauka lietuvių kalba.

**Turinys.** Turinyje įvardijami darbo skyriai, poskyriai ir skyreliai, numeruojami arabiškais skaitmenimis, nurodant turinio struktūrinių dalių puslapių numerius. Įvadas, santraukos, lentelių, paveikslų, santrumpų sąrašai, išvados ir rekomendacijos, literatūros ir šaltinių sąrašas bei priedai nenumeruojami. Turinio struktūrinių dalių pavadinimai turi būti trumpi, aiškūs, atitikti darbo turinį, tačiau negali dubliuoti baigiamojo darbo temos pavadinimo.

Turinio pavyzdys pateiktas 3 priede.

Darbe po turinio pateikiamas lentelių (lentelės numeris ir pavadinimas), paveikslų (paveikslo numeris ir pavadinimas) ir, jei reikia, santrumpų sąrašai, tačiau į turinį kaip atskiros struktūrinės dalys neįtraukiami.

Abėcėlės tvarka išdėstytų santrumpų sąrašo reikia, kai darbe vartojami specifiniai terminai ar santrumpos užsienio kalba (dažniausiai – anglų kalba), neturintys aiškaus atitikmens lietuvių kalboje. Jei santrumpų vartojama nedaug, pakanka tekste prie konkrečios santrumpos pateikti paaiškinimą skliausteliuose.

Studentui (-ams) pageidaujant padėkoti už vertingus patarimus rengiant VATD, tarp santraukos ir turinio gali būti įterpiama „Padėka“.

**Įvadas.** Įvadas atskleidžia VATD esmę. Įvade pagrindžiamas nagrinėjamos temos aktualumas, naujumas, formuluojama darbo problema, objektas, tikslas, uždaviniai, pasirinkti tyrimo metodai, darbo struktūra, trumpai įvardijami sunkumai ir tyrimo ribotumai, su kuriais studentas (-ai) susidūrė rašydamas (-i) darbą.

Aptardamas (-i) darbo aktualumą, darbo autorius (-ai) turi argumentuotai paaiškinti naujos verslo idėjos arba nagrinėjamos verslo problemos svarbą. Aktualumas turi lemti darbo problemą – teiginį ar klausimą, į kurį ieškoma atsakymo rengiant VATD. Įvade įvardijamas konkretus darbo objektas, suformuluojamas darbo tikslas (glaustas, vieno sakinio, atitinkantis temos pavadinimą ir akcentuojantis galutinį rezultatą, kurio siekiama). Tikslui pasiekti iškeliami 3–5 uždaviniai. Išvardijami metodai, taikyti atliekant tyrimą (mokslinės ir verslo literatūros analizė, apibendrinimas, stebėjimas, apklausa, dokumentų analizė, ekspertų vertinimai ir kt.). Įvado pabaigoje pateikiama darbo struktūra.

Įvado apimtis - 1–2 puslapiai.

**Teorinis darbo skyrius.** Šiame skyriuje nagrinėjami ne senesni nei 5 metų akademiniai šaltiniai (moksliniai straipsniai, monografijos, vadovėliai, mokomosios knygos). Šaltiniai gali būti senesni tuo atveju, kai studentas (-ai) nagrinėja pripažintų, pasaulyje žinomų mokslininkų fundamentalius darbus, svarbius nagrinėjamai problemai spręsti. Tačiau jų literatūros sąrašė turėtų būti ne daugiau negu 25 proc. Rengdamas (-i) VATD studentas (-ai) turi išnagrinėti mažiausiai 40 įvairių šaltinių (mokslinių straipsnių, statistinių duomenų, įmonės duomenų ar ataskaitų, tyrimų ataskaitų, teisės aktų, standartų ir kt.), susijusių su nagrinėjama tema ir problema. Šioje darbo dalyje cituojant, perfrazuojant analizuojamos vartojamų sąvokų apibrėžtys, įvairūs požiūriai, teorijos, modeliai, inovatyvūs sprendimo būdai. Nagrinėjamą medžiagą patartina apibendrinti, kritiškai įvertinti, pateikti asmeninę nuomonę.

Cituojant, perfrazuojant kitų autorių mintis būtina laikytis APA bibliografinio aprašo taisyklių (<https://apastyle.apa.org/learn/quick-guide-on-references>).

VATD rengiant verslo idėjos pagrindu, teorinėje darbo dalyje nagrinėjami verslo modelio elementai, verslo valdymo (planavimo, organizavimo, vadovavimo, kontrolės) teoriniai aspektai. Verslo modelis – tai verslo logika ir įmonės veiklos specifika, kuri atskleidžia, kaip suinteresuotoms šalims kuriama vertė ir kaip iš vertės siūlymo uždirbamos pajamos (Osterwalder, Pigneur, 2013). Atkreiptinas dėmesys į svarbius verslo valdymo elementus: organizacijos tikslus, misiją, viziją – jie formuluojami trumpai, aiškiai ir logiškai. Analizuojant verslo modelį rekomenduojama nagrinėti šiuos elementus:

- *Vartotojas* – kas bus tikslinis vartotojas, išskirti segmentus, generuojančius didžiausias pajamas.

- *Vertės siūlymas* – kuo naujas produktas (gaminys / paslauga) išsiskirs rinkoje (pavyzdžiui, gamybos technologija, išskirtiniu dizainu, ypatinga kokybe, ypač greitu aptarnavimu ir kt.)
- *Kanalai* – kaip planuojama pasiekti savo vartotojus / klientus (pavyzdžiui, internetinis puslapis, televizija, socialiniai tinklai, parduotuvės, rekomendacijos).
- *Ryšiai su klientais* – kaip ketinama palaikyti ryšį, bendrauti su klientais (specialūs pasiūlymai dideliems užsakymams, asmeninė konsultacija, techninė pagalba ir kt.)
- *Pajamų struktūra* – kas ir kokiomis dalimis generuos pajamas (įrangos nuoma, didmeninis pardavimas, suteiktos paslaugos ar pajamos iš netiesioginės veiklos: reklama, komisiniai už rekomendacijas ir kt.).
- *Ištekliai* – ko reikia, norint vykdyti veiklą (darbuotojų, internetinio puslapio, patalpų, įrengimų, licencijų, intelektinės nuosavybės apsaugos ir kt.). Projektuojama organizacinė įmonės valdymo struktūra, aprašomi darbo organizavimo, pareigybės pavaldumo ypatumai.
- *Pagrindinės veiklos* – koks produktas generuos pajamas, koks produktas bus gaminamas, parduodamas, ar kokios paslaugos teikiamos, ar kuriama nauja internetinė platforma.
- *Partneriai* – kas padės vykdyti veiklą (su kuo bus bendradarbiaujama, kas tieks prekes, žaliavas, teiks paslaugas, kas pasirūpins produkto logistika ir kt.)
- *Išlaidos* – kokios pagrindinės išlaidos planuojamos, kiek kainuos įranga, reklama, ryšiai su visuomene, žmogiškieji ištekliai, licencijos, transportavimas, programuotojų paslaugos, mokymai ir kt.
- *Finansavimas* – kokio pobūdžio finansavimo tipas bus naudojamas: banko paskola, santaupos, investuotojai ir kt.

Nagrinėjant verslo modelio elementus rekomenduojama atsižvelgti į darnios plėtros principus, numatyti kuriamo verslo poveikį aplinkai ir visuomenei. Teorinės dalies pabaigoje pateikiamas verslo modelio paveikslas, kuriame į visumą jungiami atskiri verslo modelio elementai, rodyklėmis vaizduojama šių elementų sąveika.

Literatūros šaltinių rekomenduojama ieškoti VU prenumeruojamose duomenų bazėse (*Passport Euromonitor International*, *Emerald Management*, *eJournals Collection*, *Business Source Complete (EBSCO)*, *Regional Business News (EBSCO)*, *Wiley Online Library*, *Science Direct: Freedom Collection*, *Taylor&Francis*), *SAGE Journals Online*, *Springer LINK*, *JSTOR* ir kt.). Nemokamų duomenų šaltinių rinkai analizuoti patartina ieškoti duomenų bazėje *Statista*, suvestinėse *Nielsen*, *Euromonitor International*, tyrimų suvestinėse *KPMG*, *Deloitte*.

**Metodinis darbo skyrius.** Šioje VATD dalyje aprašomas ir akademinė literatūra pagrindžiamas verslo kūrimo ar plėtros projektavimas, tinkamų metodų pasirinkimas. Formuluojamas tikslas, uždaviniai, sudaroma metodika.

VATD rengiant verslo idėjos pagrindu, galima taikyti statistinių duomenų analizę, PEST (PESTEL), SSGG, Porterio penkių jėgų metodus arba atlikti potencialių vartotojų apklausą (kiekybinis tyrimas), ekspertų (verslo praktikų) apklausą (kokybinis tyrimas). Pasirenkant metodus svarbu, kad jie tinkamai pagrįstų verslo idėją ir atitiktų objektyvias studentų galimybes.

**Tiriamasis (analitinis) darbo skyrius.** Šiame skyriuje pateikiami tyrimo rezultatai (išorinės, vidinės aplinkos, konkurentų analizės, dokumentų analizės ir kt.) numatomi verslo finansavimo šaltiniai, rengiamas finansų planas, numatomas pesimistinis, optimistinis ir realistinis verslo pradžios ir/arba verslo plėtros scenarijai. Analizuojami finansiniai rodikliai, pateikiama išsami informacija apie verslo pelningumą, išsipareigojimų likvidumą, įmonės mokumą, apskaičiuojamas lūžio taškas, planuojama pardavimo apimtis, kainos strategija ir pinigų srautai, apskaičiuojamas personalo poreikis, projektuojama darbo apmokėjimo sistema. Rengiant finansų planą būtina apskaičiuoti lėšų poreikį tam tikram laikotarpiui (pavyzdžiui, vieneriems metams), įtraukti pasiūlymų alternatyvų vertinimą, prognozuoti naudą būsimiems finansuotojams / investuotojams. Tyrimo struktūra ir rezultatai turėtų atspindėti nagrinėjamą problematiką.

Visi VATD skyriai turi turėti pavadinimus, susijusius su nagrinėjamąja tema.

**Išvados ir rekomendacijos.** Šiame skyriuje formuluojamos svarbiausios viso darbo išvados ir pateikiamos rekomendacijos. Išvados turi atitikti darbo įvade iškeltus uždavinius. Išvadų neturi būti mažiau nei uždavinių. Išvados numeruojamos. Išvadose nereikėtų kartoti tyrimo rezultatų, pateikti lentelių ir paveikslų. Po išvadų pateikiamos praktinės rekomendacijos, kaip įgyvendinti idėją ar spręsti iškeltą problemą. Rekomendacijos turi būti konkrečios, racionalios ir įgyvendinamos. Patartina vengti abstrakčių formuluočių, „gerinti“, „tobulinti“, „stiprinti“, „didinti“ ir t. t.

VATD išvadoms ir rekomendacijoms skiriami 1–2 puslapiai.

**Literatūros ir šaltinių sąrašas.** Darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros ir šaltinių sąrašas (žr. 7 priedą), į kurį įtraukiami tik tie šaltiniai, kurie buvo cituoti arba minėti tekste. Labai svarbu, kad sąrašas būtų taisyklingai suredaguotas ir atitiktų APA bibliografinio aprašo taisykles (<https://apastyle.apa.org/learn/quick-guide-on-references>). Literatūros sąrašė bibliografiniai aprašai pateikiami abėcėlės tvarka, darant 0,8 cm. atvirkštinę įtrauką ir numeruojant.

**Priedai.** Prieduose pateikiamos didelės apimties (ilgesnės nei 1 puslapis) lentelės, detalūs skaičiavimai, tyrime naudotos anketos (klausimynai), transkribuoti tekstai, rezultatų

apdorojimo schemas ir t.t. Priedai numeruojami, jie privalo turėti pavadinimą ir būti aptarti tekste. Priedų apimtis neribojama.

Parašius darbą rekomenduojama patikrinti, ar jame nėra gramatikos, stiliaus klaidų, ar cituojama etiškai, ar lentelės ir paveikslai pateikiami remiantis metodiniais reikalavimais.



### 3. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO ĮFORMINIMAS

BBD turi būti parašytas taisyklinga valstybine kalba, remiantis galiojančiais Lietuvos kalbos komisijos nutarimais. Jeigu kyla klausimų dėl terminų vartojimo, rekomenduojama pasitikslinti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų banke (<http://www.vlkk.lt/konsultacijos>).

BBD įforminimo reikalavimai pritaikyti pagal APA stilių pateikiami lentelėje.

Lentelė

#### *Baigiamojo darbo įforminimo reikalavimai*

	Aprašymas
Šriftas	<i>Times New Roman</i> , 12 pt.
Intervalas tarp eilučių	1,5
Teksto lygiuotė	Abipusis (angl. <i>Justify</i> )
Paraštės	- Iš visų pusių (kairės, dešinės, viršaus, apačios)–2,54 cm; - pastraipos pirmoji eilutė nuo teksto lauko kairiojo krašto atitraukiama 1,27 cm.
Informacijos išryškėjimas	- Teksto formatavimas pasitelkiant <i>bold</i> funkciją; - raidžių išretinimo funkcija.
Itin svarbios informacijos rašymas	- <i>Times New Roman</i> , 10 pt, tekstas atitraukiamas nuo kairiosios paraštės 1,27 cm; - cituojami iškiliausi mokslo srities autoriai ar jau anksčiau atlikto ir visų pripažinto tyrimo rezultatai.
Puslapių numeracija	- Puslapio viršutinio laukelio dešiniajame kampe arabiškais skaitmenimis, nededamas nei taškas, nei brūkšneliai; - visiškai visi darbo puslapiai yra numeruojami, o numeracija pradeda nuo antraštinio puslapio; - numeracija yra ištisinė, apimanti literatūros sąrašą ir visus priedus.
Struktūrinių dalių numeracija	- Arabiškais skaitmenimis; - kiekviena smulkesnė dalis (poskyris, skyrelis) privalo turėti atitinkamo darbo skyriaus numerį, praplėstą papildomu skaitmeniu, kuris atskiriamas tašku (pavyzdžiui, 3.1; 3.1.1).
Skyrių pavadinimų rašymas	- Paryškinta, didžiosiomis raidėmis ( <i>Times New Roman Normal</i> , 14 pt, šriftu <i>Bold</i> ); - skyrių pavadinimų ir kitų struktūrinių elementų pabaigoje jokie skiriamieji ženklai nededami.
Skyrių pavadinimų išdėstymas	- Pradedama nuo kairiojo puslapio krašto, neatitraukiama; - skyrių pavadinimuose negalima kelti žodžių dalimis; - negalima rašyti pavadinimo viename puslapyje, o dėstymo dalies tekstą pradėti kitame puslapyje.
Dalių teksto rašymo pradžia	Daromas vienos eilutės tarpas bei pirmos eilutės tekstas atitraukiamas 1,27 cm nuo kairiosios puslapio paraštės ( <i>Paragraph/Indentation/left /by 1,27</i> ).

Poskyrių rašymo pradžia	Iš karto po teksto, praleidžiama viena eilutė.
Poskyrių pavadinimų rašymas	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pradedama nuo kairiojo puslapio krašto, neatitraukiama;</li> <li>- <i>Times New Roman Normal</i>, 12 pt, šriftu <i>Bold</i>, mažosiomis raidėmis, pradedama didžiąja;</li> <li>- poskyrių pavadinimų pabaigoje jokie skiriamieji ženklai nededami.</li> </ul>
Lentelių ir paveikslų antraščių rašymas	Tame pačiame puslapyje kaip ir įvardijamos lentelės ar paveikslai (žiūr. 8 ir 9 priedus).
Lentelių numeracija ir rašymas	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Numeris suteikiamas pagal lentelės eilės tvarką tekste;</li> <li>- numeris rašomas virš lentelės antraštės, kairiajame kampe arabiškais skaitmenimis ir, padarius vieno simbolio tarpą, paryškintai rašomas žodis <i>lentelė</i> (pavyzdžiui, <b><i>1 lentelė</i></b>);</li> <li>- jei tekste yra viena lentelė, kairėje lapo pusėje, virš lentelės antraštės, užrašomas tik žodis <b><i>Lentelė</i></b>;</li> <li>- jeigu tekste pateikiamos kelios logiškai tarpusavyje susijusios lentelės, einančios viena po kitos, tada, siekiant pabrėžti jose pateikiamų duomenų nuoseklumą, lenteles galima numeruoti prie lentelės numerio pridendant raidę (pavyzdžiui, <b><i>1 lentelė, 1a lentelė, 1b lentelė</i></b>);</li> <li>- lentelės pavadinimas rašomas kursyvu (<i>italic</i>) (mažosiomis raidėmis, pradedama didžiąja raide) virš pačios lentelės ir yra pradedamas nuo kairiojo puslapio krašto. Pavadinimą turi sudaryti reikšminiai žodžiai, sujungti į prasmingą sakinį ir atspindintys lentelės turinį. Pateikiant lentelę, reikia paaiškinti visas santrumpas (išskyrus visuotinai pripažįstamas), nurodyti mato vienetus (žr. lentelės pavyzdį 8 priede);</li> <li>- formatuojant lenteles, rekomenduojama naudoti kuo mažiau linijų, taškelių, brūkšnelių ar spalvų;</li> <li>- šriftas <i>Times New Roman Normal</i>, 10 pt arba 12 pt;</li> <li>- intervalas tarp eilučių – 1,5;</li> <li>- paraštės priklauso nuo lentelės dydžio, bet jos turi būti ne mažesnės negu teksto;</li> <li>- reikia stengtis lentelės neskaidyti. Prireikus lentelę galima perkelti į kitą puslapį ir kitame puslapyje parašyti <i>1 lentelės tęsinys</i>;</li> <li>- po kiekviena lentele pateikiamas šaltinio pavadinimas, kur reikia, nurodomas puslapis;</li> <li>- jeigu lentelė sudaryta darbo autoriaus, nurodoma, kad <i>sudaryta autoriaus</i>. Jeigu lentelės šaltinis yra straipsnis, knyga ar kitas bibliografinis šaltinis, pridedamas to šaltinio autorius ir metai. Jeigu lentelė yra sudaryta autoriaus, tačiau remiantis tam tikru šaltiniu, būtina nurodyti pirminį šaltinį. Pavyzdžiui, „sudaryta autoriaus remiantis Smith (2018)“. Jeigu buvo remtasi keliais autoriais, jie atskiriami kabliataškiu, pavyzdžiui, „sudaryta autoriaus remiantis Čekanavičiumi ir kt. (2021); Samuel ir kt. (2020)“.</li> </ul>

Paskutiniai skyrių puslapiai turi būti užpildyti mažiausiai 60 proc. Kiekvienas BBD skyrius yra pradamas rašyti naujame puslapyje, o poskyriai ir skyreliai – tame pačiame puslapyje. Poskyrio apimtis negali būti mažesnė nei 2–3 puslapiai, o skyrelio – nei 1 puslapis.

Darbo autorius (-iai) asmeniškai atsako už darbo autorystę ir tinkamą naudotų šaltinių citavimą. Rekomenduojama cituoti ne daugiau kaip 2–3 sakinius, juos išskirti kabutėmis (tiesioginis citavimas) arba be skyrybos ženklų (šalutinis citavimas), pateikiant nuorodas į literatūros sąrašę esančius šaltinius.

Darbas laikomas parengtu nesąžiningai (plagiatu), jeigu perrašomos kito autoriaus mintys, jos neišskiriamos kabutėmis ir nenurodomas šaltinis; kito autoriaus tekstas perfrazuojamas savais žodžiais ar naudojami kito autoriaus atlikti tyrimai be nuorodos į šaltinį. Rekomenduojama vengti saviplagiatu – kai savo paties darbas arba jo dalis panaudojama nenurodant pirminio šaltinio. Tai aktualu studentui (-ams), kurie tęsia savo kursinius darbus ir naudoja kursiniame darbe/projekte parengtą medžiagą bakalauro baigiamajame darbe. Visi baigiamieji darbai tikrinami VU plagiatu sistemoje. Darbas laikomas plagiatu, jei bendras sutapimų su kitais darbais (tame tarpe ir su dirbtinio intelekto sugeneruotu turiniu) kiekis patikros sistemoje yra 15 proc. ir daugiau, o su vienu šaltiniu – 5 proc. ir daugiau, neiškaičiuojant sutapimų, kurie nelaikomi plagiatu (literatūros sąrašas, tinkamai pateiktos nuorodos į šaltinius, citatos, bendrosios žinios ir pn.) (Dikčius, Kasnauskienė, 2019). Neleistina sukčiauti pateikiant neteisingus duomenis, skaičiavimus ar nuorodas į neegzistuojančius šaltinius.

Citavimui naudojamas APA (angl. *American Psychological Association*) citavimo stilius. Cituojant kito autoriaus mintis ar jas perfrazuojant, būtina nuoroda į literatūros šaltinį, pateiktą literatūros sąrašę. Rekomenduojama citavimui naudoti tam skirtus įrankius *Mendeley*, *RefWorks*, *Zotero*. Dirbtinio intelekto (toliau - DI) įrankių naudojimas baigiamuosiuose darbuose reglamentuojamas VU VM dirbtinio intelekto naudojimo akademinuose darbuose nurodymais.

Remiantis APA citavimo stiliumi, teksto citata pateikiama tekste (lentelėje, paveiksle, išnašoje ar priede) ir joje nurodomas cituojamo darbo autorius ir šaltinio publikavimo data. Cituojamo autoriaus pavardė nurodoma sakinio pabaigoje („<...> (Peterson, 2019)“) arba įterpiama į tekstą („Peterson (2019) teigia <...>.“). Jei cituojamas darbas, parengtas dviejų autorių, sakinio pabaigoje nurodomos abiejų autorių pavardės („<...> (Peterson ir Johnson, 2019)“) arba jos įterpiamos į tekstą („Peterson ir Johnson (2019) teigia <...>.“). Cituojant darbą, parengtą trijų ir daugiau autorių, nurodoma pirmojo autoriaus pavardė ir pridodamas priedas *ir kt.*: „<...> (Peterson ir kt., 2019)“ arba „Peterson ir kt. (2019) teigia <...>.“

Cituoti galima tik tuos kūrinius, kuriuos studentai yra perskaitę, ir tik tas mintis, idėjas, kurios įtrauktos į baigiamąjį darbą. Jei įmanoma, rekomenduojama cituoti pirminius šaltinius ir tik retais atvejais – antrinius šaltinius. Pavyzdžiui, jei buvo skaitytas Lyon ir kt. (2014)

darbas, kuriame buvo cituojamas Rabbitt (1982), o perskaityti minėto Rabbitt darbo nebuvo galimybės, kaip pirminis šaltinis nurodomas Rabbitt darbas, o kaip antrinis – Lyon ir kt. (2014) darbas. Rašoma taip: „<...> (Rabbit, 1982 cituojama pagal Lyon ir kt., 2014)“. Literatūros sąraše pateikiamas tik Lyon ir kt. (2014) darbas.

Reikėtų vengti remtis internetiniais šaltiniais, kurių nebegalima rasti.

Kiekvienas cituojamas šaltinis turi būti įtrauktas į literatūros sąrašą, o kiekvienas šaltinis literatūros sąraše turi būti cituojamas tekste (lentelėje, paveiksle, išnašoje ar priede).

#### 4. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO IR VERSLO ATVEJO TIRIAMOJO DARBO GYNIMAS IR VERTINIMAS

Parengtą baigiamąjį darbą studentai gina viešai baigiamųjų darbų gynimo komisijoje. Studentui leidžiama ginti BBD, jeigu darbas:

- parengtas kruopščiai laikantis metodinių BBD rengimo, gynimo ir vertinimo nurodymų;
- parengtas nepažeidžiant VU Akademinės etikos kodekso;
- pilnai įvykdžius studijų programą;
- nustatytais terminais įkeltas į VU IS.

Jei BBD nebuvo leista ginti vienam iš jį rengusių autorių, šis asmuo tą patį darbą gali ginti artimiausio BBD gynimo metu ir ne vėliau nei per vienerius metus.

Galutinę darbo redakciją studentas (-ai) turi įteikti vadovui ne vėliau nei iki gruodžio 1 d.

BBD yra recenzuojami. Recenzentas pateikia nustatytos formos recenziją, su kuria studentas gali susipažinti nuostatuose nustatytais terminais. Recenzijos kopija studentui siunčiama Universiteto suteiktu el. paštu ne vėliau kaip prieš 24 (dvidešimt keturias) valandas iki darbų gynimo komisijos posėdžio, kuriame bus ginamas darbas.

BBD gynimą sudaro darbo pristatymas ir autoriaus (-ių) atsakymai į Komisijos klausimus. Studentas supažindinamas su vadovo atsiliepimu, recenzento ir oponento vertinimu bei jo pateikiamais klausimais. Visi studentai, rengę darbą, privalo dalyvauti baigiamojo darbo gynime.

Svarbi darbo gynimo priemonė – *MS Power Point* ar kita pristatymams skirta programa parengta pateiktis. Pristatymo trukmė – 7-10 min., ji nepriklauso nuo studentų, ginančių darbą, skaičiaus. Pristatyme turi būti pateikta:

- darbo pavadinimas, aktualumas, problema, tikslas, uždaviniai, tyrimo metodai (iki 1 minutės);
- teorinis problemos sprendimo modelis (iki 1 minutės);
- tyrimo metodika (iki 1 minutės);
- pagrindiniai tyrimo rezultatai (5–6 minutės);
- išvados ir rekomendacijos (iki 2 minučių).

Darbo pateiktį patartina rengti pasinaudojant VU VM skaidrių šablonu, Canva ir kt alternatyviomis programomis. Rekomenduojama informaciją perteikti paveikslais, schemomis. Tekstas skaidrėse turėtų būti parašytas 24, 26 ar 36 pt šriftu. Vienoje skaidrėje turi būti ne daugiau nei 7 eilutės teksto, kiekvienoje eilutėje – ne daugiau kaip 7 žodžiai (be pavadinimo). Patartina vartoti tik trumpus žodžius ir aiškiai suformuluotus teiginius.

Skaidrėse **negalima** naudoti iš BBD nukopijuoto teksto. Pristatydamas (-mi) darbą, autorius (-ai) turi pademonstruoti tiriamos problemos supratimą ir, remdamasis (-iesi) atliktais tyrimais, pateikti pagrįstus sprendimo būdus.

BBD gynimo komisija ginamą darbą vertina dešimties balų sistema (5–10 balų – apginta, 1–4 balai – neapginta), atsižvelgdama į vertinimo kriterijus (žr. 6 priedą).

BBD pristatymo procesą koordinuoja komisijos pirmininkas, pristato vadovo ir recenzento atsiliepimus (jei pastarieji nedalyvauja komisijos sudėtyje). Galutinį baigiamojo darbo vertinimą sudaro recenzento recenzijoje nurodyto vertinimo ir BBD gynimo komisijos kiekvieno nario vertinimų aritmetinis vidurkis.

Jei darbas rašytas dviejų ar trijų studentų, atskirai vertinamas kiekvieno studento indėlis į darbą ir dalyvavimas gynime.

Neapgynus baigiamojo darbo komisijoje, neigiamai įvertintas darbas pakartotinai negali būti ginamas. Apeliacijos dėl baigiamojo darbo vertinimo nepriimamos.

## LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SARAŠAS

1. American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association (7th ed.)*. <https://doi.org/10.1037/0000165-000>
2. Bradley, L., Noble, N., & Hendricks, B. (2020). The APA publication manual: Changes in the seventh edition. *The Family Journal*, 28(2), 126–130.
3. Dikčius, V., Kasnauskienė, G. (2019). *Magistro baigiamojo darbo metodiniai reikalavimai*.  
[https://www.evaf.vu.lt/dokumentai/MAGISTRO\\_BAIGIAMOJO\\_DARBO\\_METODINIAI\\_REIKALAVIMAI\\_2019.pdf](https://www.evaf.vu.lt/dokumentai/MAGISTRO_BAIGIAMOJO_DARBO_METODINIAI_REIKALAVIMAI_2019.pdf)
4. Kasnauskienė, G., Paulienė, R. (2017). *Bakalauro baigiamojo darbo ir verslo tiriamojo darbo rašymo metodiniai nurodymai*.  
[https://www.vm.vu.lt/external/vm/files/PDF/studentams/Bakalauro\\_baigiamojo\\_darbo\\_ir\\_verslo\\_atvejo\\_tiriamajo\\_darbo\\_rasyimo\\_metodiniai\\_nurodymai.pdf](https://www.vm.vu.lt/external/vm/files/PDF/studentams/Bakalauro_baigiamojo_darbo_ir_verslo_atvejo_tiriamajo_darbo_rasyimo_metodiniai_nurodymai.pdf)
5. Osterwalder, A., Pigneur, Y. (2013). *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers*. John Wiley & Sons.
6. Zimaitis, I. (2021). *Kursinio darbo ir verslo projekto rašymo metodiniai nurodymai*.  
[https://www.vm.vu.lt/external/vm/files/PDF/studentams/VU\\_VM\\_Kursinio\\_darbo\\_metodiniai\\_nurodymai.pdf](https://www.vm.vu.lt/external/vm/files/PDF/studentams/VU_VM_Kursinio_darbo_metodiniai_nurodymai.pdf)

**PRIEDAI**

1 priedas

*Bakalauro baigiamojo darbo antraštinis lapas*

**VILNIAUS UNIVERSITETO  
VERSLO MOKYKLA**

**TARPTAUTINIO VERSLO PROGRAMA (arba kitos programos pavadinimas)**

*Studento (-ės) vardas, pavardė*

*Studento (-ės) vardas, pavardė (jei darbą rašo keli studentai)*

**BAKALAURO BAIGIAMASIS DARBAS**

<i>PAVADINIMAS</i>	<i>PAVADINIMAS</i>
<i>LIETUVIŲ KALBA</i>	<i>ANGLŲ KALBA</i>

**Studentas (-ė)** \_\_\_\_\_  
(parašas)

**Darbo vadovas (-ė)** \_\_\_\_\_

---

Darbo vadovo (-ės) vardas, pavardė, mokslinis laipsnis

Vilnius, 202\_\_m.



2 priedas

*Santraukos pavyzdys*

## SANTRAUKA

VILNIAUS UNIVERSITETO VERSLO MOKYKLA

..... STUDIJŲ PROGRAMA

STUDENTO (-ĖS) VARDAS IR PAVARDĖ

BAIGIAMOJO DARBO PAVADINIMAS

Darbo vadovas (-ė) – mokslinio vardo ir laipsnio trumpinys, vardas, pavardė

Darbas parengtas – 202\_m. Vilniuje

Darbo apimtis – \_\_\_\_\_puslapių.

Lentelių skaičius darbe – \_\_\_\_\_vnt.

Paveikslų skaičius darbe – \_\_\_\_\_vnt.

Literatūros ir šaltinių skaičius – \_\_\_\_\_vnt.

Trumpas darbo apibūdinimas:

.....

Darbo problema, tikslas ir uždaviniai:

.....

Darbe taikyti tyrimo metodai:

.....

Atlikti tyrimai ir gauti rezultatai:

.....

Darbo išvados:

.....

Informacija apie darbo rezultatų publikavimą ar pritaikymą publikuoti:

.....

3 priedas

*Turinio pavyzdys*

## TURINYS

<b>ĮVADAS</b> .....	2
<b>1. PIRMAS SKYRIUS (TEORINIS SKYRIUS)</b> .....	4
1.1. Pirmojo skyriaus pirmasis poskyris .....	4
1.1.1.Skyrelis .....	4
1.1.2.Skyrelis .....	6
1.1.3. ... ..	8
1.2. Pirmojo skyriaus antrasis poskyris.....	8
1.2.1. Skyrelis .....	8
1.2.2. Skyrelis .....	11
1.2.3. ... ..	14
<b>2. ANTRAS SKYRIUS (METODINIS SKYRIUS)</b> .....	15
2.1. Antrojo skyriaus pirmasis poskyris.....	15
2.1.1. Skyrelis .....	16
2.1.2. Skyrelis.....	18
2.1.3. ... ..	20
2.2. Antrojo skyriaus antrasis poskyris .....	21
2.2.1. Skyrelis .....	21
2.2.2. Skyrelis .....	23
2.2.3.....	25
<b>3. TREČIAS SKYRIUS (TIRIAMASIS SKYRIUS)</b> .....	26
3.1. Trečiojo skyriaus pirmasis poskyris.....	26
3.1.1. Skyrelis .....	27
3.1.2. Skyrelis .....	29
3.1.3. ... ..	31
3.2. Trečiojo skyriaus antrasis poskyris .....	32
3.2.1. Skyrelis .....	32
3.2.2. Skyrelis .....	33
3.2.3. ... ..	35
<b>IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS</b> .....	36
<b>LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SARAŠAS</b> .....	38
<b>PRIEDAI</b> .....	40

## 4 priedas

## Lentelė

## Grafikų rūšys ir jų paskirtis

Grafiko rūšis	Paskirtis	Pavyzdys
<i>Skritulinė diagrama</i>	Visumos dalių struktūrai vaizduoti.	Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, procentais.
<i>Stulpelių diagramos</i>		
Juostinės	Palyginti reikšmes tarpusavyje, kai jas patogiau išdėstyti horizontaliai, o užrašytus kategorijų pavadinimus lengviau skaityti.	Kategorijos, kurių ilgi pavadinimai lengviau skaitomi eilutėse, pvz., šalių, gaminių grupių, gaminių ar paslaugų pavadinimai.
Vertikaliųjų stulpelių	Palyginti kintamojo reikšmes, ypač kiekius ar vertes, tarpusavyje.	VU fakultetuose besimokančių studentų skaičius kiekvienų metų rugsėjo 1 d. Studentų skaičius – $Y$ ašyje, metai – $X$ ašyje.
Dauginės stulpelių	Palyginti dviem arba daugiau duomenų aibių reikšmių tarpusavyje, kai reikšmių pavadinimas tas pats, tačiau populiacijos skirtingos.	Verslą studijuojančių studentų skaičius Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje per penkerių metų laikotarpį (kiekvienų metų rugsėjo 1 d.). Studentų skaičius – $Y$ ašyje, metai – $X$ ašyje.
Komponentinės stulpelių	Parodyti visumos dalių struktūros kitimą laiko atžvilgiu. Pagrindinis kintamasis vaizduojamas vertikaliu stulpeliu, šis padalijamas į dvi ar daugiau skirtingomis spalvomis ar tonais nuspalvintų dalių, parodančių kito kintamojo reikšmes.	BVP struktūra konkrečiais metais.
Pareto diagrama	Speciali stulpelių diagrama (stulpeliai išdėstomi nuo aukščiausio iki žemiausio) vieno pavadinimų skalės kintamojo reikšmėms vaizduoti. Be to, brėžiama ir sukauptųjų procentų kreivė.	Magistrantūroje studijuojančių studentų pasiskirstymas pagal specialybes.
Histograma	Tolydiesiems duomenims vaizduoti brėžiami stulpeliai, tarp kurių nėra tarpų. $X$ ašyje atidedamos intervalų ribos (rėžiai), o $Y$ – atvejų skaičius arba procentas.	Studentų pasiskirstymas pagal atvykimo nuo namų iki Saulėtekio alėjos laiką.
<i>Linijų grafikai</i>		
Vienos linijos grafikas	Pavaizduoti, kaip vienas kintamasis kinta $X$ ašies atžvilgiu. Dažniausiai $X$ ašyje atidedamas laikas.	Kasmet įmonėje pagaminamos produkcijos kiekis per dešimties metų laikotarpį.
Kelių linijų grafikas	Parodyti, kaip keli kintamieji kinta $X$ ašies atžvilgiu.	Lietuvos vyrų ir moterų savižudybių skaičius, tenkantis 100 000 gyventojų, per laikotarpį nuo nepriklausomybės atkūrimo.
Dažnių poligonas	Paskirtis tokia pati kaip ir histogramos. Tolydiesiems duomenims vaizduoti brėžiamos linijos. $X$ ašyje atidedami intervalų vidurio taškai, o $Y$ – atvejų skaičius arba procentas. Vienoje koordinatinių sistemoje galima brėžti kelis dažnių poligonus.	Studentų pasiskirstymas pagal atvykimo nuo namų iki Saulėtekio alėjos laiką; vyrų ir moterų metinių pajamų pasiskirstymas.
Sričių grafikas	Pabrėžti sritis linijų grafike ir palyginti jas tarpusavyje.	Emigrantų skaičius pagal šalis laiko atžvilgiu.
Lorenco kreivė	Tai naudingas lygybės (nelygybės) laipsnio vaizdavimo metodas. Horizontaliojoje ašyje atidedamos sukauptosios vieno kintamojo	Šalies gyventojų pajamų pasiskirstymas nelygybei, pasaulio gyventojų turtoinei diferenciacijai vaizduoti.

	procentinės reikšmės, o vertikaliojoje – sukaupieji kito kintamojo procentai.	
<i>Kitos grafikų rūšys</i>		
Sklaidos diagrama	Įvertinti ryšį tarp dviejų kiekybinių kintamųjų. Tai specialus regresinėje analizėje naudojamas statistikos metodas – dviejų ašių koordinatinių sistemoje „išsibarstę“ taškai.	Ryšys tarp laiko, kurį studentas mokosi, ir egzamino pažymio; ryšys tarp reklamos išlaidų ir pardavimų apimtys.
Kartograma	Parodyti kintamojo reikšmes teritorijos atžvilgiu. Kartu derinami žemėlapiai ir diagramos, simboliai ir skritulinės diagramos. Jose atspindimi įvairūs duomenys, ypatinga svarba teikiama geografiniam aspektui.	Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Lietuvos miestuose ir rajonuose.
Piktograma	Duomenims grafiškai vaizduoti naudojami paveikslėliai. Vizualusis poveikis yra gana stiprus, todėl jomis gali būti vaizduojami tikrai paprasti ir ribotų apimčių duomenys.	Karvių skaičius Lietuvos ūkiuose kiekvienų metų sausio 1 d.
Diagrama „medis“	Naudojama norint greitai įvertinti skirstinio formą arba priimti sprendimą.	<i>N</i> produkto vartotojų pasiskirstymas pagal amžių; sprendimų priėmimas įvairiose verslo situacijose.
Stačiakampė diagrama (penkiaskaitė suvestinė arba „dėžutė su ūsais“)	Dviejų arba daugiau duomenų aibių padėties charakteristikoms palyginti, atidedant penkias reikšmes: min, <i>Q1</i> , <i>Me</i> , <i>Q3</i> ir max. Leidžia nustatyti išskirtis.	Kalorijų kiekis paukštienos, kiaulienos ir jautienos dešrelėse.

Šaltinis: Kasnauskienė, Paulienė, 2017.

## 5 priedas

**Lentelė***Kokybiniai ir kiekybiniai tyrimai*

Kokybiniai tyrimai		Kiekybiniai tyrimai
Tikslas ir uždaviniai	Išvalgyti ir suprasti situaciją, priežastis ir motyvus. Ižvelgti problemą ir gauti idėjų paskesnio kiekybinio tyrimo hipotezėms formuluoti.	Išmatuoti, aprašyti, paaiškinti ir numatyti procesus, požiūrių ir nuomonių įvairovę. Imties tyrimo rezultatus pritaikyti populiacijai apibūdinti.
Hipotezės	Iškyla tyrimo metu. Gali būti persvarstomos.	Formuluojamos prieš atliekant tyrimą. Tikrinamos laikantis statistikos procedūrų.
Kintamieji	Tiriama visuma, ne kintamieji.	Aiškiai apibrėžti ir išmatuojami. Žinomi iš anksto.
Imtis	Mažas nereprezentatyvių atvejų skaičius. Surenkama respondentų kvota.	Paprastai didelis ir statistikos formulėmis nustatomas atvejų skaičius, kurio pakanka populiacijai reprezentuoti. Atvejai į imtį patenka atsitiktinai (panaudojant tikimybių imties metodus).
Duomenų rinkimas	Nestruktūriniai arba pusiau struktūriniai (dažniausiai giluminio interviu arba fokusuotos grupinės diskusijos) metodai.	Struktūrą turintis interviu (klausimynai, apklausiant respondentus internetu, gatvėje, telefonu).
Tyrimo pobūdis	Subjektyvus.	Objektyvus.
Duomenų analizė	Nestatistinė.	Statistinė (aprašomosios ir išvadų statistikos metodų taikymas). Susitelkiama ties hipotezių tikrinimu, statistinių sąryšių nustatymu.
Rezultatai	Negali būti panaudojami visos tyrimo populiacijai apibūdinti. Gautas pirminis supratimas ir tvirtas pagrindas paskesniai sprendimų priėmimui.	Gali būti panaudojami visos tyrimo populiacijai apibūdinti. Pasielkiami pasiūlymams, veiksmų planui formuluoti.
Ataskaita	Naratyvinė (atpasakojamoji), kontekstinis aprašymas ir tiesioginis tyrimo dalyvių citavimas.	Statistinė (koreliacijos, regresijos, hipotezių apie skirtumus tarp vidurkių tikrinimo, statistinio reikšmingumo ir kitų rezultatų pateikimas).

*Šaltinis:* Kasnauskienė, Paulienė, 2017.

## 6 priedas

## Lentelė

*BBD vertinimo sistema*

Pažymys	Apibūdinimas
<p><b>10</b> Puikiai</p>	<p>Tai teoriniu ir praktiniu požiūriu išskirtinės kokybės, inovatyvus ir originalus darbas, kuriame visiškai pasiektas numatytas tikslas.</p> <p>Dalykinių klaidų nėra arba yra tik vienas kitas nereikšmingas trūkumas.</p> <p>Darbas atspindi puikius studento gebėjimus pagrįstai parinkti ir kūrybiškai pritaikyti tyrimo objektui adekvačias teorijas, metodus, analizuoti duomenis, interpretuoti tos analizės rezultatus, pagrįsti, pateikti apibendrinimus, išvadas ir pasiūlymus.</p> <p>Panaudoti antriniai ir pirminiai duomenų šaltiniai puikiai tinka tyrimo tikslui pasiekti.</p> <p>Tyrimas atliktas išsamiai, originaliai, yra patikimas.</p> <p>Išvados ir rekomendacijos atspindi išsamias nagrinėjamo objekto žinias, įdomius rezultatus, yra svarios.</p> <p>Darbas aiškios struktūros ir tinkamai įformintas, tiksliai laikantis metodinių nurodymų, tinkamai cituojant, taisyklinga kalba, moksliniu stiliumi, be gramatikos ir korektūros klaidų.</p> <p>Darbo pagrindu gali būti parengta mokslinė publikacija.</p> <p>Gynimo metu studentas demonstruoja puikius gebėjimus aiškiai ir sklandžiai pateikti ir aptarti nagrinėjamus klausimus.</p> <p>Pristatoma nuosekliai, neviršijant skirto laiko, pristatymo struktūra aiški.</p> <p>Studentas puikiai, remdamasis moksliniais argumentais, atsako į recenzento pastabas, recenzento ir komisijos narių klausimus.</p>
<p><b>9</b> Labai gerai</p>	<p>Darbas gerokai aukštesnio nei vidutinio lygio, atspindi tvirtas jo autoriaus žinias ir gebėjimus. Studentas labai gerai susipažinęs su teoriniais darbe nagrinėjamos problemos aspektais, moka juos teisingai ir kritiškai vertinti, panaudoja tinkamus mokslinės literatūros šaltinius, tiksliai vartoja sąvokas.</p> <p>Teorinė dalis deramai susijusi su tiriamąja dalimi.</p> <p>Tyrimas inovatyvus ir originalus, jo rezultatai labai gerai išanalizuoti, pateikti ir apibendrinti.</p> <p>Išvados ir rekomendacijos išplaukia iš dėstymo dalies, yra aiškios, konkrečios, pagrįstos.</p> <p>Darbe pasitaiko menkų trūkumų, nedaug gramatikos ir stiliaus klaidų.</p> <p>Pristatymas labai geros struktūros.</p> <p>Į klausimus gynimo metu atsakoma labai tiksliai, mokama argumentuotai diskutuoti.</p>
<p><b>8</b> Gerai</p>	<p>Darbas aukštesnio nei vidutinio lygio.</p> <p>Teorinė dalis atspindi gebėjimą teisingai parinkti pagrindines su tyrimo objektu susijusias teorijas, jų pateikimas aiškus, tačiau vietomis aiškinamojo pobūdžio.</p> <p>Literatūros šaltiniai parinkti tinkamai.</p> <p>Teorinė dalis tinkamai susijusi su tiriamąja dalimi.</p> <p>Tyrimas originalus; jo rezultatai susiję su panašiais šio objekto tyrimais ir pateikti teisingai.</p> <p>Išvados ir rekomendacijos išplaukia iš dėstymo dalies, tačiau kai kurios jų nėra konkrečios.</p> <p>Darbe yra menkų trūkumų, nedaug gramatikos ir stiliaus klaidų.</p> <p>Pristatymas geros struktūros.</p> <p>Į klausimus gynimo metu atsakoma tiksliai ir pagrįstai.</p>
<p><b>7</b> Vidutiniškai</p>	<p>Darbas vidutinio lygio, atspindi vidutines žinias ir gebėjimus, tačiau esminių klaidų nėra.</p> <p>Teorinė dalis patenkinama, tačiau vietomis nenuosekli, parašyta remiantis palyginti negausiais ir nenaujais mokslinės literatūros šaltiniais.</p> <p>Nagrinėjant teorinius aspektus kai kur pasigendama kritinio požiūrio, darbas labiau aprašomasis, o ne analitinis.</p> <p>Tyrimo uždaviniai paprasti ir palyginti nesunkiai pasiekiami, tyrime pasitaiko klaidų.</p> <p>Išvados ir rekomendacijos atitinka numatytus standartus, tačiau ne visos nuosekliai išplaukia iš dėstymo dalies, kai kurios nėra konkrečios.</p> <p>Darbas nėra visiškai tvarkingas; jame yra gramatikos, korektūros ir stiliaus klaidų.</p> <p>Pristatymas pakankamai aiškios struktūros.</p> <p>Į klausimus gynimo metu atsakoma gana tiksliai, bet ne visi atsakymai pakankamai pagrįsti.</p>

<p><b>6</b> Patenkinamai</p>	<p>Darbas prastesnio nei vidutinio lygio, yra klaidų. Abejotinas darbo tikslas arba kai kurie uždaviniai tikslo neatitinka. Teorinė dalis parašyta remiantis nepakankamu literatūros šaltinių kiekiu, tie šaltiniai nėra naujausi, pasitaiko vadovėlinės medžiagos panaudojimo atvejų. Teorinės koncepcijos vietomis naudojamos neadekvačios. Ne visi tyrimo tikslui pasiekti panaudoti analizės metodai tinkami. Kai kurie tyrimo rezultatai ginčytini, neaiškūs, jų interpretacija netinkama. Ryšys tarp teorinės ir tiriamosios dalies nepakankamai stiprus. Kai kurios išvados ir rekomendacijos nepagrįstos, nekonkrečios ir nuosekliai neišplaukia iš dėstymo dalies, nevisiškai atitinka keltus tikslus. Darbe yra gramatikos, korektūros ir stiliaus klaidų. Pristatymas nepakankamai aiškios struktūros. Ne į visus klausimus gynimo metu atsakoma tiksliai ir pagrįstai.</p>
<p><b>5</b> Silpnai</p>	<p>BD tenkina tik minimalius tokio pobūdžio darbui keliamus reikalavimus. Darbas prastos struktūros, daugeliu aspektų nepabaigtas. Darbe pasiekti tik minimalūs tikslai, išspręsti nesudėtingi uždaviniai. Gebėjimas pritaikyti tinkančias teorijas ir metodus silpnas, menkai pasireiškia sisteminis požiūris į nagrinėjamą problemą, painus turinys, neaiškūs tyrimo modelis ir nepakankamai tiksliai suformuluotos tyrimo hipotezės. Panaudota mažai literatūros šaltinių arba jie nėra moksliniai ir šiuolaikiški. Egzistuoja menkas ryšys tarp teorinės ir praktinės darbo dalies. Darbe daug smulkių metodinės ir analitinės dalies trūkumų. Ne visos išvados ir rekomendacijos nuosekliai išplaukia iš darbo, yra konkrečios ir svarios. Darbe ne itin kruopščiai laikomasi metodinių nurodymų, pasitaiko citavimo, gramatikos, stiliaus ir korektūros klaidų. Pristatymas menkos struktūros, nerišlus, neišsamus, nenuoseklus, viršijamas jam skirtas laikas. Atsakymai į recenzento pastabas ir jo bei komisijos narių klausimus netikslūs, menkai pagrįsti.</p>
<p><b>4</b> <b>3</b> <b>2</b> <b>1</b> Nepakankamai</p>	<p>Darbas neapgintas, kai: Darbo tikslas nepasiektas. Darbe yra esminių teorinės, metodinės ir analitinės dalies klaidų, tokių kaip netinkamai iškeltas tikslas ir suformuluoti uždaviniai, panaudotos netinkamos tikslui pasiekti teorijos, klaidingas tyrimo modelis, neteisingai suformuluotos ir patikrintos hipotezės, netinkamas duomenų pateikimas, analizuojant panaudoti netinkami statistiniai ar kiti metodai, daug esminių analizės klaidų, tyrimo rezultatai kelia abejonių arba jie neteisingai interpretuoti. Literatūros per mažai arba naudota netinkama (pasenusi, nemokslinė, tik populiarioji). Praktinė dalis nesusijusi su teorine dalimi. Neteisingai suformuluotos ir nepagrįstos išvados ir pasiūlymai. Iš esmės trūksta originalumo ir naujumo. Darbas netvarkingas, jame daug gramatikos ir korektūros klaidų, stilius nemokslinis. Gynimo metu studentas nesugeba sklandžiai ir nuosekliai išdėstyti pagrindinių darbo klausimų. Studentas neatsako į recenzento pastabas, recenzento ir komisijos narių klausimus arba atsako į juos klaidingai, netiksliai arba nesiremdamas argumentais. Bet kuriame BDD ir VATD rengimo ar gynimo etape užfiksuojamas plagiatas.</p>

Šaltinis: Kasnauskienė, Paulienė, 2017

## 7 priedas

*Literatūros ir šaltinių aprašo pavyzdžiai***1. Knygos ir el. knygos**

1. Atkočiūnienė, Z., Janiūnienė, E., Matkevičienė, R., Pranaitis, R., ir Stonkienė, M. (2009). *Informacijos ir žinių vadyba verslo organizacijoje*. Vilniaus universiteto leidykla.
2. Greetham, B. (2019). *How to write your undergraduate dissertation*. Red Globe Press.
3. Rogoff, B. (2003). *Cultural nature of human development*. Oxford University Press.
4. Svedsen, S., & Lober, L. (2020). *The big picture/Academic writing: The one-hour guide* (3rd digital ed.). Hans Reitzel Forlag. <https://thebigpicture-academicwriting.digi.hansreitzel.dk/>

**2. Redaguotos ar sudarytos knygos**

1. Arbulevičiūtė, B. (Red.). (2016). *Ekonomikos politika. Globalizacijos iššūkiai*. Vilniaus universiteto leidykla.
2. Joffer, E. T. (Ed.). (2018). *The magic of business* (2nd ed.). Publishing House.
3. Lutkevičius, L. (Sud.). (2015). *Vartotojų elgsena elektroninėje erdvėje*. Vilniaus universiteto leidykla.

**3. Atskirų autorių skyriai knygose**

1. Davis, M. H. (2005). A “constituent” approach to the study of perspective taking: What are its fundamental elements? In B. F. Malle & S. D. Hodges (Eds.). *Other minds: How humans bridge the divide between self and others* (pp. 44–55). The Guilford Press.
2. James, E. N. (2020). The cognitive behaviour basics. In E. T. Johnsons (Ed.). *A guide cognitive behaviour* (2nd ed., pp. 40–55). Goldsmith.
3. Ramanauskas, R. (2019). Žaidimų teorija. Iš L. Kardauskis (Sud.). *Ekonomikos pagrindai* (pp. 186–197). Vilnius, Lietuva: Vilniaus universiteto leidykla.

**4. Straipsniai moksliniuose žurnaluose**

1. Brownell, C. A. (2016). Prosocial behavior in infancy: The role of socialization. *Child Development Perspectives*, 10(4), 222–227. <https://doi.org/10.1111/cdep.12189>
2. Hatane, S. E., Nathania, F., Lamuel, J., Dariusman, F., & Devie. (2020). Intellectual Capital Disclosures and Corporate Governance in Gaining the Firms’ Non-Discretionary Profits and Market Value in ASEAN-5. *Organizations and Markets in Emerging Economies*, 11(2), 276–304. <https://doi.org/10.15388/omee.2020.11.20>



3. Jerrentrup, A., Mueller, T., Glowalla, U., Herder, M., Henrichs, N., Neubauer, A., & Schaefer, J. R. (2018). Teaching medicine with the help of “Dr. House”. *PLoS ONE*, 13(3), Straipsnis e0193972. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0193972>

## 5. Straipsniai konferencijų leidiniuose

1. Duckworth, A. L., Quirk, A., Gallop, R., Hoyle, R. H., Kelly, D. R., & Matthews, M. D. (2019). Cognitive and noncognitive predictors of success. *Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 116(47), 23499–23504. <https://doi.org/10.1073/pnas.19105101116>
2. Kushilevitz, E., & Malkin, T. (Sud.) (2016). *Lecture notes in computer science: Vol. 9562. Theory of cryptography*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-49096-9>

## 6. Straipsniai ir kiti šaltiniai internete ar kitose elektroninėse laikmenose

1. Alexson, J. B. (2017, gegužės 23). *The fundamentals of economics*. <https://www.fundamentalsofeconomics.com>
2. International Organization for Standardization. (2018). *Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use (ISO Standard No.45001:2018)*. <http://www.iso.org/standard/63787.html>
3. Vertybinių popierių komisija. (2016 spalio 15). *Įvairios investavimo priemonės ir jų rizika*. <http://www.vpk.lt/svietimas/index.php?fuseaction=products.view&mid=14&cid=135&id=38>.

## 7. Statistinės informacijos šaltiniai, duomenų bazės

1. Bank of America (2020, balandžio 22). *The unemployment rate*. [https://www.bankofamerica.com/unemployment\\_rate](https://www.bankofamerica.com/unemployment_rate)

## 8. Disertacijos, magistro darbai

1. Blare, A. (2020). *The implications of productivity* (Magistro darbas). Auckland Technologijos Universitetas, Auckland, Naujoji Zelandija.
2. Miranda, C. (2019). *Exploring the lived experiences of foster youth who obtained graduate level degrees: self-efficacy, resilience, and the impact on identity development* (Publication, No 27542827) [Daktaro disertacija, Pepperdine Universitetas]. PQDT Open. <https://pqdtopen.proquest.com/doc2309521814.html?FMT=AI>
3. Petrulaitis, A. (2019). *Faktoriai, lemiantys ketinimą pirkti internetu pakartotinai* (Daktaro disertacija). Vilniaus universitetas, Lietuva, Vilnius.
4. Yu, S. F. (2004). *Effects of progressive muscle relaxation training on psychological and health-related quality of life outcomes in elderly patients with heart failure* (Publication No. 3182156) [Daktaro disertacija, Hong Kongo Kinų Universitetas]. ProQuest Dissertations and Theses Global.

## 8 priedas

*Lentelės pavyzdys***1 lentelė***Aukštųjų technologijų įmonės vidutinė apyvarta, mln. EUR*

Šalys	2012	2013	2014
Danija	20,8	21,3	24,7
Vokietija	13,8	13,6	13,7
Prancūzija	21,7	22,2	21,5
Jungtinė karalystė	6,6	6,1	6,3
Lietuva	1,9	2,1	2,3

*Šaltinis: Žemaitis, 2019.***2 lentelė***Organizacijos SSGG paieškos sritys*

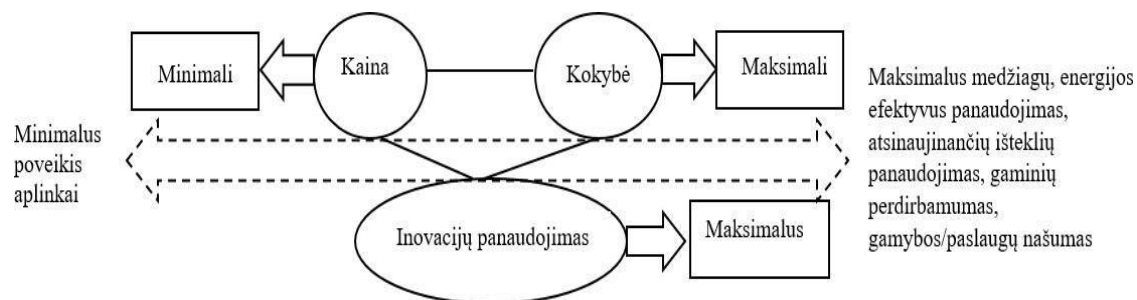
Organizacijos SS sritys	Organizacijos aplinkos GG sritys
<i>Rinkos struktūra.</i> Produktai, pakaitalai, produktų charakteristikos, vartotojų struktūra, produktų paskirtis.	<i>Produkto rinka.</i> Dydis, dalis, segmentas, tendencijos, paskirstymo kanalų struktūra, konkurencinė pozicija.
<i>Augimas ir pelningumas.</i> Veiklos istorija, rentabilumas, likvidumas, padėtis produkto gyvavimo cikle.	<i>Technologijos.</i> Tyrimai, plėtra, technologijos pakaitalai.
<i>Technologija.</i> Pagrindinės technologijos, inovacijos (techninės, vadybinės, informacinės, mokslo, žinių).	<i>Finansai.</i> Rentabilumas sektoriuje, tendencijos, pelnas akcijai, įmonės pirkimo grėsmės ir galimybės.
<i>Investicijos.</i> Įėjimo į rinką sąnaudos, pasitraukimo iš rinkos sąnaudos, įrengimų senumo laipsnis.	<i>Socialinės, ekonominės, aplinkosauginės, politinės sritys.</i> Infliacija, valiutų kursai, nedarbo lygis, valstybės politika, politinis stabilumas, demografiniai pasikeitimai, verslo aplinkos reguliavimas, įėjimo į rinką ir išėjimo iš rinkos barjerai, klimato atšilimo dinamika.
<i>Rinkodara.</i> Pardavimo ir paskirstymo būdai, paslaugų svarba.	
<i>Konkurencija.</i> Rinkos dalis, konkurentų pranašumai.	
<i>Tendencijos.</i> Paklausa, rinkos struktūros, technologijos.	

*Šaltinis: Tamošiūnas, 2013.*

## 9 priedas

**1 paveikslas**

*Darnios technologijos pasirinkimą, lemiantys veiksniai*



*Šaltinis: Oželienė, 2019.*